

POTROŠNJA LOKALNO PRIDELANE HRANE V SLOVENIJI MED PANDEMIJO COVID-19

SIMONA ŠINKO IN ANDREJ LISEC

Univerza v Mariboru, Fakulteta za logistiko, Celje, Slovenija.
E-pošta: simona.sinko@um.si, andrej.lisec@um.si

Povzetek V Sloveniji se, tako kot drugod po svetu, soočamo s širjenjem virusa SARS-CoV-2, ki je vplival na različna področja naših življenj. Eno izmed področij, ki je bilo prizadeto so tudi oskrbovalne verige živil in zaupanje potrošnikov v oskrbo z živili. V Sloveniji so potrošniki že pred pandemijo v veliki meri kupovali lokalno pridelana živila, so pa raziskave, ki so bile izvedene pred našo, kljub temu zaznale povečanje zaupanja slovenskih potrošnikov do lokalno pridelane hrane zaradi pandemije in njenih posledic. V članku predstavljamo raziskavo, izvedeno meseca oktobra 2021, s katero smo želeli preveriti kakšen je odnos do lokalno pridelane hrane v Sloveniji v času pandemije. Na podlagi pregleda raziskav ostalih avtorjev in naše lastne raziskave, lahko potrdimo, da je pandemija okrepila zaupanje potrošnikov v lokalno pridelana živila.

Ključne besede:

COVID-19,
kratke
oskrbovalne
verige,
lokalno
pridelana
hrana,
potrošnik,
samooskrba

CONSUMPTION OF LOCALLY PRODUCED FOOD IN SLOVENIA DURING THE COVID-19 PANDEMIC

SIMONA ŠINKO IN ANDREJ LISEC

University of Maribor, Faculty of Logistics, Celje, Slovenia.

E-mail: simona.sinko@um.si, andrej.lisec@um.si

Abstract In Slovenia, as elsewhere in the world, we face the spread of the SARS-CoV-2 virus, which has affected various areas of our lives. One of the areas affected are also food supply chains and consumers trust in the food supply. Before the pandemic, consumers in Slovenia primarily bought locally produced food. Still, research conducted before ours showed an increase in Slovenian consumers' trust in locally produced food due to the pandemic and its consequences. In this article, we present a survey conducted in October 2021, with which we wanted to check the attitude towards locally produced food in Slovenia during the pandemic. Based on a review of research by other authors and our research, we can confirm that the pandemic has strengthened consumer confidence in locally grown foods.

Keywords:

pandemic,
short
supply
chains,
locally
grown
food,
consumer,
self-sufficiency

1 Uvod

Ko se pojavijo lokalni ali mednarodni nepredvidljivi dogodki, lahko ti dogodki vplivajo na različne deležnike, ki so vključeni v lokalne in regionalne oskrbovalne verige hrane. Njihov vpliv je v veliko primerih negativen, saj preprečujejo učinkovito delovanje oskrbovalnih verig (Sabates-Wheeler et al., 2008; Harvey et al., 2014). Posledice lahko vodijo v pomanjkanje hrane ali pa nihanje cen živil (Béné, 2020). Poleg višjih cen živil lahko ob takšnih dogodkih pričakujemo tudi nekoliko manj pestro izbiro živil na trgovinskih policah (»Vrtičkanje v času krize« [Naša super hrana], b. d.).

Trenutno se cel svet spopada s pandemijo COVID-19 (SARS-CoV-2), ki se je začela decembra 2019 v kitajskem mestu Wuhan (Zhu et al., 2020). Virus se je hitro širil po celotnem svetu in 11. marca 2020 je Svetovna zdravstvena organizacija (World Health Organization - WHO) razglasila globalno pandemijo (Aloi et al., 2020). V Sloveniji so prvi primer okužbe zaznali 4. marca 2020 (I. A., STA [Delo], 3. marec 2021).

Na začetku izbruha virusa COVID-19 je hrana pridobila na pomenu, potrošniki so se namreč ustrašili, da v nekem trenutku hrane ne bo več mogoče dobiti, zato se je povpraševanje po živilskih izdelkih tako povečalo, da so se nekatere trgovinske police hitro izpraznile (Skalkos, Kosma, Chasioti et al., 2021).

Po mnenju znanstvenikov bomo v prihodnosti še večkrat priča dogodkom, kot so pandemije, ekološke katastrofe in podnebne spremembe (Bakalis et al., 2020), zanesljive kratke oskrbovalne verige bodo tako postajale vedno pomembnejše za izpolnjevanje potreb potrošnikov. Kratke oskrbovalne verige oz. lokalne oskrbovalne verige so v primerjavi z običajnimi oskrbovalnimi verigami manj občutljive na prekinitve in motnje v oskrbovalnih verigah. Ravno iz tega razloga so kratke oskrbovalne verige v času pandemije pridobile večje zaupanje potrošnikov (Palau-Saumell et al., 2021).

V tem članku bomo predstavili rezultate raziskave, ki smo jo izvedli meseca oktobra 2021, z namenom preveriti kakšna je potrošnja lokalno pridelanih živil v Sloveniji v času pandemije COVID-19. Tezi, ki ju želimo preveriti sta:

- Pandemija COVID-19 je povečala zaupanje slovenskih potrošnikov v lokalno pridelana živila.
- Pridelava lastnih živil se je v času pandemije povečala.

Raziskava je bila izvedena s pomočjo spletnega anketnega vprašalnika. V nadaljevanju v drugem poglavju predstavimo pojem lokalno pridelanih živil. V poglavju 3 sledi kratek pregled raziskav na področju odnosa do lokalno pridelanih živil v času pred pandemijo in med pandemijo po svetu in v Sloveniji. V poglavju 4 je natančno opisana metodologija raziskave, v poglavju 5 pa so predstavljeni rezultati. Članek se zaključi z diskusijo, kjer povežemo demografske podatke z nekaterimi vsebinskimi odgovori sodelujočih ter zaključkom, kjer predlagamo ponovitev raziskave v času povišanja cen hrane in ostalih potrebščin v Republiki Sloveniji.

2 Lokalno pridelana živila

Pojem lokalno pridelanih živil se nanaša na živila, ki so proizvedena, prodana in porabljena na določenem geografskem območju. Kako veliko je to območje, je odvisno od velikosti regije (Risku-Norja et al., 2008). Avtor Brown (2003) definira lokalna živila kot tista živila, ki izvirajo iz istega upravnega območja kakor potrošnik. Kot upravno območje lahko upoštevamo okrožje ali državo (Selfa & Qazi, 2005). V Sloveniji velja splošna definicija, da je lokalni trg okolje, ki je od porabnika oddaljeno do okoli 60 kilometrov (»Lokalna oskrba s hrano in vrtnarjenje« [NIJZ], 18. junij 2020), Zakon o kmetijstvu (Ur. L. RS, št. 45/08, 57/12, 90/12 – ZdZPVHVVR, 26/14, 32/15, 27/17, 22/18, 86/21 – odl. US in 123/21) pa opredeljuje lokalni trg kot celotno območje Republike Slovenije (velja za kmetijske pridelke in živila).

Lokalno pridelana živila so okusnejša od živil, ki prepotujejo dolge razdalje (Khan in Prior, 2010). Z daljšanjem oskrbovalne verige od pridelovalca do končnega uporabnika se namreč zniža vsebnost vitaminov v hrani (predvsem vitamina C, A, B in E) (»Pomen lokalne hrane in načelo kratkih oskrbovalnih verig v dobavi živil« [RS gov.si], b. d.). Poleg tega ima lokalno pridelana hrana tudi pozitivne posledice za lokalno skupnost, saj lokalna proizvodnja hrane potrebuje lokalno zaposlovanje, kar krepi regionalno gospodarstvo (Hinrichs, 2003). Pozitivne posledice se čutijo tudi pri ohranitvi in razvoju podeželja ter regionalnemu razvoju (»Pomen lokalne hrane in načelo kratkih oskrbovalnih verig v dobavi živil« [RS gov.si], b. d.). Poleg naštetih

prednosti potrošniki lokalno pridelana živila prepoznajo kot živila z boljšim okusom, večjo svežino ter višjo kakovostjo (Golob, Burger, Tuškej Lovšin & Podnar, 2018).

3 Pomen lokalno pridelanih živil med pandemijo COVID-19

Ukrepi za zajezitev širjenja virusa, ki so jih sprejemale države (omejitve gibanja tudi za delovno silo), so povzročili motnje v pridelavi hrane ter v logističnih procesih, povezanih z dobavo živil. S tem so postavili izziv, kako kljub vsem oviram zagotoviti zadostno, cenovno dostopno in s hranili bogato hrano za potrošnike (Bakalis et al., 2020). Motnje v preskrbi s hrano imajo negativne posledice predvsem za prebivalce, katerih finančno stanje je slabše (Béné, 2020; Van der Ploeg, 2020).

Razpoložljivost živil na nekem trgu vpliva na prehranske navade potrošnikov. Še posebej v času pandemij je dobro zagotoviti, da prehrana, ki je voljo potrošnikom, zagotavlja potrebna makro in mikrohranila (Bakalis et al., 2020).

Za omilitev posledic kriz avtor Lal (2020) predlaga, da je na ravni držav potrebno sprejemati ukrepe za zmanjšanje količin odpadkov živil po celotni oskrbovalni verigi, začeti uporabljati odpornejše živilske vrste in krepiti rast lokalnih kmetijskih zmogljivosti. Slednje je mogoče tudi z domačim vrtnarjenjem in mestnim kmetijstvom.

Zgodne študije ugotavljajo, da je pandemija spremenila navade potrošnikov glede potrošnje hrane (Palau-Saumell et al., 2021).

3.1 Potrošnja lokalnih živil v tujini

Podjetje The Nielsen Company (ZDA), LCC. (2020) je v sklopu svoje raziskave ugotovilo, da se je med časom pandemije za 300 % povečala prodaja mleka in mlečnih izdelkov. Višjo prodajo je zaznati tudi pri izdelkih, kot so konzervirana tuna, konzerviran ali posušen fižol, testenine in prigrizki z daljšim rokom trajanja.

Med pandemijo so se ljudje v večji meri kot prej odločali za peko kruha in ostalih pekovskih izdelkov doma, posledično pa je na trgovinskih policah zmanjkovalo moke in kvasa (Bakalis et al., 2020).

Buto, Brumă, Tanasă in ostali (2020) so s pomočjo anketnega vprašalnika raziskovali spremembe v nakupovalnem vedenju potrošnikov sveže zelenjave v Romuniji. Ugotovili so, da se potrošniki zaradi pandemije v večji meri odločajo za nakup zelenjave, dostavljene neposredno od pridelovalcev, kakor pred pandemijo. Kar 60 % vseh sodelujočih v raziskavi je izrazilo svojo namero, da nakupovanje preko kratkih oskrbovalnih verig ohrani tudi po zaključeni krizi s COVID-19.

3.2 Potrošnja lokalnih živil v Sloveniji

V Sloveniji so bili potrošniki že pred začetkom pandemije zavezani lokalnim živilom, kar potrjujejo nekateri avtorji. Avtorica Rojšek (2001) je v svoji raziskavi potrdila hipotezo, da večina slovenskih potrošnikov kupuje slovenske izdelke. Potrdila je tudi zvestobo slovenskih potrošnikov do izbranih slovenskih blagovnih znamk, razlike v zvestobi med mlajšimi in starejšimi potrošniki pa ni potrdila.

Leta 2012 je Evropska komisija izvedla raziskavo med slovenskimi potrošniki, iz katere je razvidno, da je izvor živil pomemben za 81 % sodelujočih, pri nakupu pa označbo za kakovost preveri približno polovica sodelujočih, vendar le občasno (Evropska komisija, 2012). V letu 2018 je pri raziskavi 51 % sodelujočih potrdilo, da pri nakupih živil vedno preverijo, ali je živilo slovenskega izvora (Zorko, 2018).

Kljub predhodno visokemu zavedanju o pomembnosti lokalne pridelave, se je ta v času širjenja virusa še nekoliko okrepila. Inštitut za nutricionistko je v okviru mednarodne raziskave Food-Covid-19 ugotovil, da so se prebivalci Slovenije med pandemijo bolj začeli zavedati pomembnosti trajnostnega prehranjevanja in smotrne porabe virov. Ljudje se zdaj bolj zavedajo pomembnosti načrtovanja obrokov, pripravljanja seznama živil za nakupe, pravilnega shranjevanja kupljenih živil ter shranjevanja ostankov hrane (»Vpliv epidemije na prehranjevalne navade v drugem valu manjšik« [Naša super hrana], 19. 2. 2021). Znatno se je povečalo zanimanje za nakupovanje hrane pri lokalnih ponudnikih. Pri svežem sadju in zelenjavi je bilo zaznati 152 % rast nakupovanja z dostavo na dom.

4 Metodologija

Raziskava temelji na anketnem vprašalniku, ki je bil sestavljen v spletnem okolju za anketiranje 1Ka Arnes. Anketo smo aktivirali 6. oktobra 2021, z izvajanjem pa smo zaključili 14. oktobra 2021. Anketni vprašalnik je bil sestavljen iz 24 vprašanj, izmed katerih je 10 vprašanj namenjenih demografskim podatkom anketiranih (spol, starost, izobrazba, zaposlitev, število članov v gospodinjstvu, tip naselja, regija bivanja, tip prebivališča, porabljen znesek za hrano in neto dohodek). Ostalih 14 vprašanj je bilo namenjenih preverjanju odnosa anketirancev do lokalnih živil in sprememb zaradi situacije s pandemijo.

Anketo smo med sodelujoče razširili s pomočjo družbenih omrežij in preko e-pošte. Sodelovanje v raziskavi je bilo prostovoljno. Na nagovor ankete je kliknilo 346 ljudi, 279 izmed teh je anketo tudi začelo reševati. Izmed tistih, ki so anketo začeli reševati, je bilo 45 takšnih, ki ankete niso rešili do konca, zato smo jih iz analize izvzeli, saj nam brez vseh podatkov njihovi delni odgovori za uspešno izvedeno raziskavo ne koristijo.

Po koncu zbiranja podatkov smo podatke izvozili v programsko opremo Microsoft Excel in jih statistično ovrednotili, da bi odgovorili na zastavljena raziskovalna vprašanja.

5 Rezultati

5.1 Demografski podatki anketirancev

Po izločitvi nepopolno rešenih anket je ostalo 234 takšnih, ki smo jih lahko vključili v končno analizo. V anketi je sodelovala manj kot petina moških (13,68 %), 86,32 % sodelujočih v raziskavi pa so predstavljale ženske. Starost najmlajšega anketiranca je bila 20 let, najstarejšega pa 75 let. Povprečna starost vseh anketiranih je 41,44 let. Podrobnejša frekvenčna porazdelitev anketiranih po letih je predstavljena v tabeli 1.

Tabela 1: Starost anketiranih

	Frekvenca	Odstotek [%]
Do 25 let	8	3,42
25 – 35 let	52	22,22
35 – 45 let	88	37,61
45 – 55 let	50	21,37
55 – 65 let	22	9,4
Nad 65 let	10	4,27
Ni podatka	4	1,71
Skupaj	234	100

vir: lasten vir

Predpostavili smo, da stopnja izobrazbe vpliva na odnos do lokalno pridelanih živil, zato smo v anketni vprašalnik vključili tudi vprašanje o najvišji doseženi stopnji izobrazbe. Najvišji odstotek anketiranih je dosegel srednješolsko izobrazbo, sledijo pa anketirani z univerzitetno izobrazbo. Najmanj je takšnih, ki niso zaključili osnovne šole in tistih, ki imajo zaključeno le osnovno šolo. Podrobnejša frekvenčna porazdelitev izobrazbe anketiranih je predstavljena v tabeli 2.

Tabela 2: Izobrazba anketiranih

	Frekvenca	Odstotek [%]
Nedokončana osnovna šola	2	0,85
Dokončana osnovna šola	4	1,71
Poklicna šola	12	5,13
Srednja šola	66	28,21
Višješolska izobrazba	30	12,82
Visokošolska izobrazba	32	13,68
Univerzitetna izobrazba	48	20,51
Magisterij	24	10,26
Doktorat	14	5,98
Ni podatka	2	0,85
Skupaj	234	100

vir: lasten vir

Anketirane smo vprašali po njihovem zaposlitvenem statusu. Največji delež anketiranih (64,10 %) je zaposlenih, v našo raziskavo pa nismo zajeli nikogar, ki bi bil kmetovalec ali nezmožen opravljanja dela zaradi različnih vzrokov. Kot drugi (nenaveden) status sta dve anketirani osebi navedli porodniški dopust. Podrobnejša frekvenčna porazdelitev zaposlitvenega statusa anketiranih je prikazana v tabeli 3.

Tabela 3: Zaposlitveni status anketiranih

	Frekvenca	Odstotek [%]
Zaposlen/a	150	64,10
Samozaposlen/a	24	10,26
Brezposeln/a	10	4,27
Upokojenec/ka	18	7,69
Dijak/inja ali študent/ka	12	5,13
Gospodinjec/gospodinja	14	5,98
Drug status	2	0,85
Brez odgovora	4	1,71
Skupaj	234	100

vir: lasten vir

Predvidevali smo, da na potrošnjo lokalno pridelanih živil vpliva tudi število ljudi v gospodinjstvu. Najvišje število anketiranih živi v gospodinjstvu s tremi člani (33,33 %). V raziskavo smo vključili tudi nekaj anketiranih, ki živijo v gospodinjstvih z več člani (6, 7 in 9 članov gospodinjstva). Podrobnejšo frekvenčno porazdelitev prikazujemo v tabeli 4.

Tabela 4: Število članov v gospodinjstvu

	Frekvenca	Odstotek [%]
1 član	10	4,27
2 člana	60	25,64
3 člani	78	33,33
4 člani	56	23,93
5 članov	11	4,70
6 članov	10	4,27
7 članov	6	2,56
9 članov	1	0,43
Ni odgovora	2	0,85
Skupaj	234	100

vir: lasten vir

Na možnost pridelave živil doma in na dostopnost do ponudnikov živil vsekakor vpliva tudi lokacija bivanja. Kot je razvidno iz tabele 5, največ sodelujočih v raziskavi živi v vasi/kraju/trgu s 500 – 2000 prebivalci, sledijo pa anketirani, ki živijo v krajih z 2.000 – 10.000 prebivalcev. Najmanj anketiranih prihaja iz Maribora.

Tabela 5: Tip naselja

	Frekvenca	Odstotek [%]
Hiša na samem, zaselek ali manjša vas z do 500 prebivalci	36	15,38
Vas, kraj, trg s 500 - 2.000 prebivalci	68	29,06
2.000-10.000 prebivalcev	40	17,09
Več kot 10.000 prebivalcev	32	13,68
Maribor	24	10,26
Ljubljana	32	13,68
Ni odgovora	2	0,85
Skupaj	234	100

vir: lasten vir

V povezavi s predhodnim vprašanjem je tudi vprašanje o regiji bivanja. V raziskavo smo zajeli največ prebivalcev Osrednje-slovenske regije (25,64 %) in Savinjske regije (23,08 %). Najmanj jih prihaja iz Zasavske regije (0,85 %) ter Pomurske, Koroško in Notranjsko-kraške regije (1,71 %). Podrobnejša frekvenčna razdelitev glede na regijo bivanja je prikazana v tabeli 6.

Tabela 6: Regija bivanja

	Frekvenca	Odstotek [%]
Pomurska regija	4	1,71
Podravska regija	36	15,38
Koroška regija	4	1,71
Savinjska regija	54	23,08
Zasavska regija	2	0,85
Spodnjeposavska regija	8	3,42
Jugovzhodna regija	14	5,98
Osrednje-slovenska regija	60	25,64
Gorenjska regija	30	12,82
Notranjsko-kraška regija	4	1,71
Goriška regija	10	4,27
Obalno-kraška regija	6	2,56
Ni odgovora	2	0,85
Skupaj	234	100

vir: lasten vir

Na zmožnost pridelave lastnih živil vpliva tudi tip bivališča. Kakor je razvidno iz tabele 7, smo v raziskavo zajeli največji delež anketiranih, ki živijo v hiši z vrtom (42,74 %), sledijo pa anketirani, ki živijo v bloku ali pa večstanovanjski hiši (36,75 %). Najmanjši delež anketiranih živi v hiši brez lastnih zunanjih površin (2,56 %).

Tabela 7: Tip prebivališča

	Frekvenca	Odstotek [%]
Hiša s kmetijskimi površinami	34	14,53
Hiša z vrtom	100	42,74
Hiša brez lastnih zunanjih površin	6	2,56
Stanovanje v bloku/večstanovanjski hiši	86	36,75
Drugo	4	1,71
Brez odgovora	4	1,71
Skupaj	234	100

vir: lasten vir

Na vprašanje za znesek, ki ga anketirani porabijo za nakup hrane v enem mesecu, nam je odgovorilo le 50 % vseh anketiranih. Najmanjši znesek, ki so ga anketirani navedli, je 50 €. Najvišji znesek pa 1.000 €. Povprečni znesek, ki ga anketirani porabijo za nakup hrane pa je 373,49 €. Podrobnejša frekvenčna porazdelitev je predstavljena v tabeli 8.

Tabela 8: Znesek za nakup hrane

	Frekvenca	Odstotek [%]
Do 200 €	10	4,27
200 – 500 €	82	35,04
500 – 800 €	34	14,53
Nad 800 €	6	2,56
Brez odgovora	102	43,59
Skupaj	234	100

vir: lasten vir

Zmožnost za nakup lokalnih živil, ki so velikokrat nekoliko višjega cenovnega razreda kakor znamke velikih trgovcev, je odvisna tudi od finančnega stanja posameznika. Zadnje demografsko vprašanje se je tako navezovalo ravno na neto znesek, ki ga imajo v gospodinjstvu na voljo. Kot je razvidno iz tabele 9, smo v vzorec raziskave zajeli gospodinjstva, ki imajo nekoliko višji dohodek.

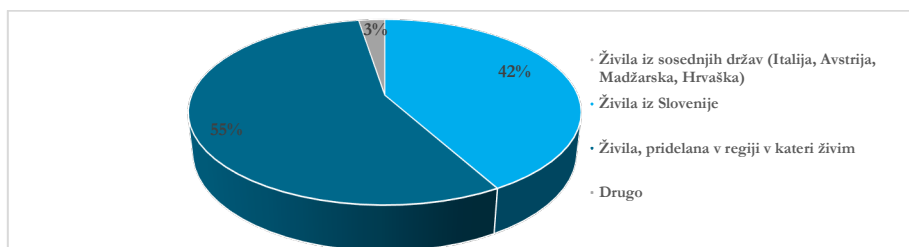
Tabela 9: Znesek gospodinjstva

	Frekvenca	Odstotek [%]
500 – 700 €	6	2,56
700 – 900 €	4	1,71
900 – 1.100 €	16	6,84
1.100 – 1.300 €	12	5,13
1.300 – 1.500 €	14	5,98
1.500 – 1.700 €	22	9,40
1.700 – 1.900 €	16	6,84
Več kot 1.900 €	88	37,61
Brez odgovora	56	23,93
Skupaj	234	100

vir: lasten vir

5.2 Odnos do lokalno pridelanih živil v Sloveniji

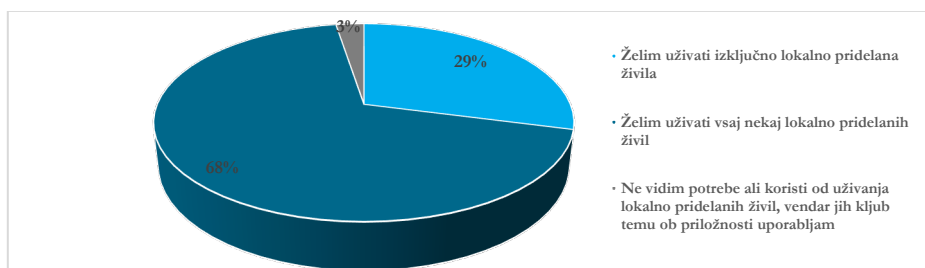
S prvim vsebinskim vprašanjem smo anketirane vprašali, kaj za njih predstavlja lokalno pridelano živilo. Iz priprave teoretičnega dela raziskave smo namreč ugotovili, da enotne definicije za »lokalno« ni oz. da se le-ta razlikuje glede na geografsko umeščenost. V Sloveniji je z zakonom o kmetijstvu določeno, da je lokalni trg celotno geografsko območje Republike Slovenije. Kakor je vidno na sliki 1, lokalno pridelana živila vsi sodelujoči v raziskavi omejujejo vsaj z mejo države Slovenije. Odgovor, da so lokalno pridelana živila tista živila, ki se pridelajo v Sloveniji, je namreč izbralo 98 sodelujočih (41,88 %), odgovor da so to živila, ki so pridelana v regiji, v kateri prebivamo pa 130 sodelujočih (55,55 %). Med odgovori drugo so anketirani poudarili, da je pri lokalno pridelanih živilih pomembno na kakšen način so pridelana in kdo jih pridelava.

Slika 1: Pomen lokalno pridelanih živil

(Vir: lasten.)

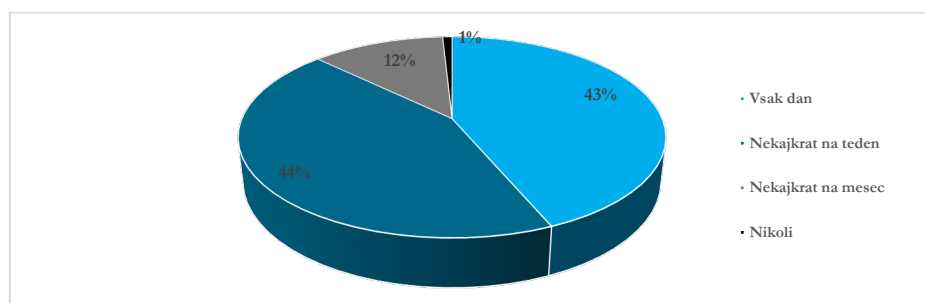
Slika 2 prikazuje kakšen odnos imajo sodelujoči v raziskavi do lokalno pridelanih živil. Največ odgovorov sodelujočih je bilo, da želijo v svoj jedilnik uvrstiti vsaj nekaj lokalno pridelanih živil – ta odgovor je izbralo 160 sodelujočih (68,38 %). Približno tretjina sodelujočih želi uživati izključno lokalno pridelana živila (29,06 %). 2,56 % sodelujočih pa lokalno pridelana živila uživa le priložnostno. V anketnem vprašalniku je bil na voljo tudi odgovor »Ne vidim potrebe ali koristi od uživanja lokalno pridelanih živil in jih nikoli ne uporabljam«, vendar se zanj nihče izmed sodelujočih ni odločil.

Slika 2: Odnos do lokalno pridelanih živil

(Vir: lasten.)

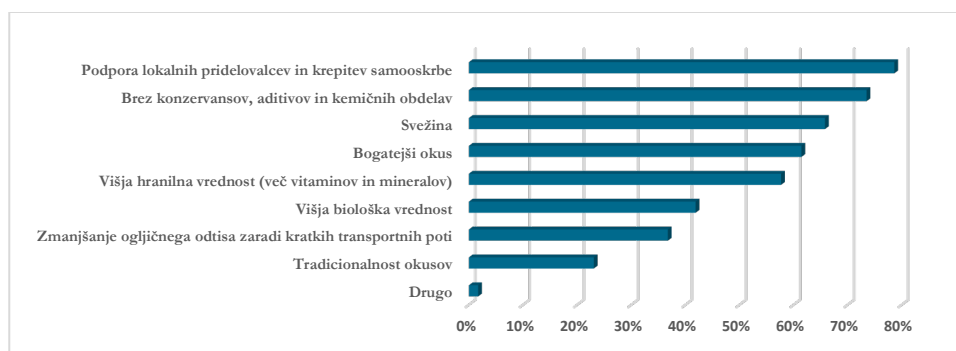
Slika 3 prikazuje pogostost uživanja lokalnih živil. Vsakodnevno so lokalno pridelana živila na krožnikih 102 sodelujočih v raziskavi (43,59 %), ravno takšen odstotek jih lokalno pridelana živila uživa nekajkrat na teden. Nekajkrat na mesec po njih poseže 28 sodelujočih (11,97 %).

Slika 3: Pogostost uživanja lokalnih živil

(Vir: lasten.)

Preverili smo, kakšni so razlogi za uživanje lokalno pridelanih živil. Kot je razvidno iz slike 4, se največ sodelujočih v raziskavi (184 oz. 78,63 %) za lokalno pridelana živila odloča zaradi podpore lokalnim pridelovalcem in krepiteve samooskrbe. 73,50 % lokalno pridelana živila uporablja, saj so brez konzervansov, aditivov in niso kemično obdelana. Več kot 50 % vseh sodelujočih se za lokalna živila odloča tudi zaradi svežine (65,81 %), bogatejšega okusa (61,45 %) in višje hranilne vrednosti (57,69 %). Med druge razloge so sodelujoči zapisali, da se za lokalna živila odločajo zaradi zaupanja v lokalne pridelovalce, ki je večje kakor zaupanje velikim koncernom in boj proti globalnim podjetjem.

Slika 4: Razlogi za uživanje lokalne prehrane

(Vir: lasten.)

V povezavi s potrošnjo lokalno pridelanih živil smo v anketo vključili tudi vprašanje, pri katerem so sodelujoči za vsako izmed 18-ih v naprej definiranih skupin živil (zelenjava, sadje, meso, ribe, kruh, testenine, mleko, jogurti, siri, moka in žita, med, marmelade, sokovi, čaji, vina, žganje, pivo ter jajca) navedli kje jih kupujejo v zadnje pol leta.

Najvišji odstotek sodelujočih zelenjavo pridelava doma (40%), ravno tako marmelade (43 %). Sadje največji delež sodelujočih kupi v trgovinah, kjer vseeno preverijo, če gre za domačo znamko (34 %). Ko gre za meso, ga največji delež sodelujočih kupi na bližnjih kmetijah (31 %), ravno tako največ sodelujočih na bližnjih kmetijah kupi jajca (46 %). Nekoliko manj kot polovica sodelujočih (43 %) ribe kupi v trgovinah, vendar so pri tem pozorni na to, da so ribe slovenskega izvora, enako je s kruhom (41 %), testeninami (54 %), mlekom (64 %), jogurti (64 %), siri (54 %), mokami ter žiti (48 %), sokovi (33 %), vini (36 %) ter pivom (70 %). Med 38 % sodelujočih dobi

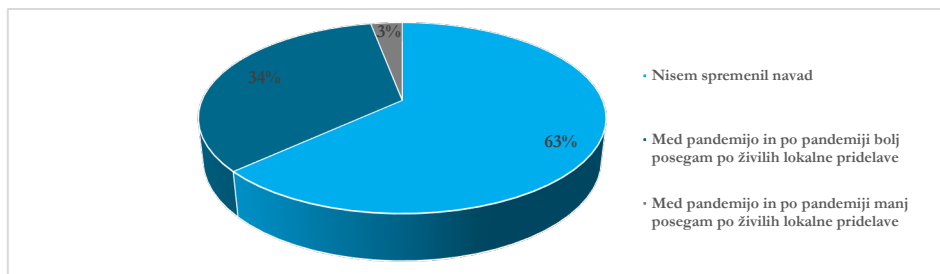
pri sorodnikih ali znancih, ki ga pridelujejo sami, ravno tako žganje (32 %). Pri čajih 33 % sodelujočih opravi nakup v trgovinah, pri čemer pazijo na to, da kupijo slovensko znamko čajev, enak odstotek sodelujočih pa si čaje pripravi doma.

Zanimivo je, da v raziskavo nismo zajeli potrošnikov, ki bi opravljali spletne nakupe pri večjih trgovcih (na ta način opravi nakup le 1 %, in sicer gre za ribe, testenine, mleko, jogurte in sire) ter tiste, ki opravijo spletni nakup pri ponudnikih, kot je Zeleni zaboječek (2 % na ta način kupi sadje ter moke in žita, po 1 % pa kruh, med, čaje, vina ter piva). Podrobnejši rezultati, kje posamezne izdelke v zadnje pol leta kupujejo sodelujoči v naši raziskavi, se nahajajo v tabeli, uvrščeni med priloge.

Pripravljeno je bilo tudi vprašanje, ki je sodelujoče prosilo, da nam zaupajo razlog, zakaj je uživanje lokalno pridelanih živil zanje nepomembno. Ker predhodno nihče izmed sodelujočih ni izrazil, da ne vidi potrebe ali koristi od lokalno pridelanih živil, nihče izmed sodelujočih ni odgovarjal na to vprašanje.

5.3 Spremembe zaradi pandemije COVID-19

Več kot polovica sodelujočih v raziskavi (63,18 %) meni, da zaradi pandemije ni spremenila navad glede oskrbe z lokalno pridelanimi živili. 33,83 % (68) sodelujočih zaradi pandemije bolj posega po živilih lokalne pridelave. Le 3 % (6) sodelujočih zaradi epidemije posega po lokalnih živilih v manjšem obsegu kakor pred pandemijo (slika 5).

Slika 5: Spremembe navad povezanih z oskrbo z lokalnimi živili zaradi pandemije

(Vir: lasten.)

Sodelujoče, ki so na vprašanje, ali so pri sebi zaznali spremembe zaradi pandemije v odnosu do potrošnje lokalnih živil, smo prosili, da poleg tabele, kjer so navedli, kje posamezne skupine živil kupujejo v zadnje pol leta, izpolnijo še tabelo, kje so kupovali posamezne skupine izdelkov pred pandemijo. Na vprašanje je odgovarjalo le 37 sodelujočih, podrobnejša distribucija odgovorov za vprašanje pa se nahaja v tabeli v prilogah.

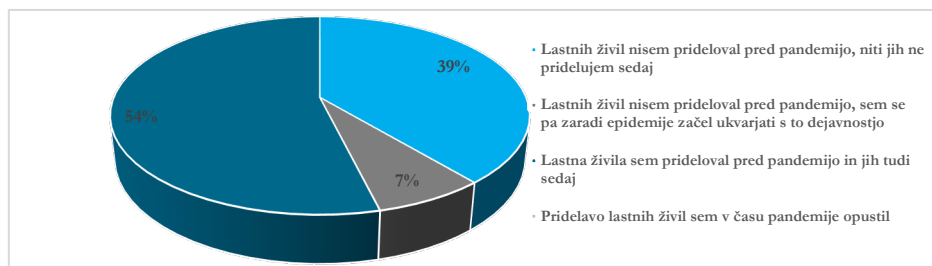
Tabela 10 prikazuje spremembo v odstotkih pri nakupu posameznih skupin živil pred in po pandemiji v Sloveniji (v analizi upoštevanih le 37 sodelujočih). Pri skoraj vseh skupinah živil (razen pri mleku in pivu) je zaznati povišano nakupovanje domačih znamk v trgovinah. Pri določenih skupinah živil se je zmanjšalo nakupovanje na tržnicah (zelenjava, sadje, ribe, kruh, testenine, siri, moka, žita, med, ter jajca). Negativen trend je zaznati tudi pri nakupu nekaterih skupin živil na bližnjih kmetijah. Zmanjšal se je tudi delež tistih, ki si določene skupine živil pridelajo sami ali pa jih dobijo od svojih sorodnikov/znancev. Zanimivo je, da se je v manjšem odstotku povečal nakup uvoženih znamk določenih skupin živil v trgovinah. Manjši je le odstotek tistih, ki kupujejo jajc uvoženih znamk.

Tabela 10: Sprememba v nakupovalnih navadah pred pandemijo in v obdobju zadnjega pol leta

(Vir: lasten.)

	Hipermarketi, marketi in manjše trgovine (domače znamke)	Spletni nakup (večji trgovci)	Spletni nakup (Zeleni zabojček)	Trgovine z lokalno ponudbo	Tržnice	Bližnje kmetije	Pridelam sam/a	Dobim od sorodnikov/znancev, ki jo pridelajo sami	Hipermarketi, marketi in manjše trgovine (uvožene znamke)
Zelenjava	35,56 %			5,41 %	-20,84 %	-5,19 %	-13,2 %	-12,73 %	10,81 %
Sadje	22,55 %				-18,21 %	-2,49 %		-7,47 %	5,62 %
Meso	24,54 %	2,94 %		-5,71 %		-8,24 %	-2,77 %	-19,66 %	8,91 %
Ribe	0,61 %	3,03 %		0,35 %	-5,37 %	0,17 %			1,21 %
Kruh	16,81 %			-2,19 %	-2,63 %		-9,65 %	-2,49 %	0,15 %
Testenine	8,77 %	0,15 %		-2,34 %	-2,63 %	-5,26 %	0,15 %		1,17 %
Mleko	-0,87 %	2,86 %		0,16 %		-5,32 %	0,08 %		3,1 %
Jogurti	2,06 %			-2,54 %		-2,7 %			3,17 %
Siri	4,76 %			0,32 %	-2,78 %	0,08 %			2,38 %
Moka, žita	13,51 %			-5,41 %	-2,7 %	-5,41 %		-2,7 %	2,7 %
Med	22,05 %			-2,56 %	-7,89 %	-4,84 %		-9,46 %	2,7 %
Marmelade	0,85 %			-2,63 %		0,14 %	-4,84 %	-4,34 %	10,81 %
Sokovi	4,44 %			-0,16 %			-3,33 %	-6,27 %	5,32 %
Čaji	6,98 %	2,78 %	-2,7 %	-2,55 %		-2,7 %	-5,11 %	-5,11 %	8,41 %
Vina	7,58 %			-2,85 %		0,36 %	0,36 %	-5,53 %	0,09 %
Žganje	11,79 %			-0,1 %		-9,88 %	-0,4 %	-7,46 %	6,05 %
Pivo	-0,89 %			-2,76 %					3,65
Jajca	19,80 %			3,85 %	-3,7 %	-17,09 %	0,14 %	-14,53 %	-11,54 %

Vir lokalno pridelanih živil je vsekakor tudi samooskrba. Več kot polovica vseh sodelujočih (53,85 %) je lastna živila samostojno pridelovala že pred pandemijo in jih tudi sedaj. 38,89 % sodelujočih ne prideluje lastnih živil. 7,26 % sodelujočih pa se je s pridelavo živil začelo ukvarjati ravno med pandemijo (slika 6).

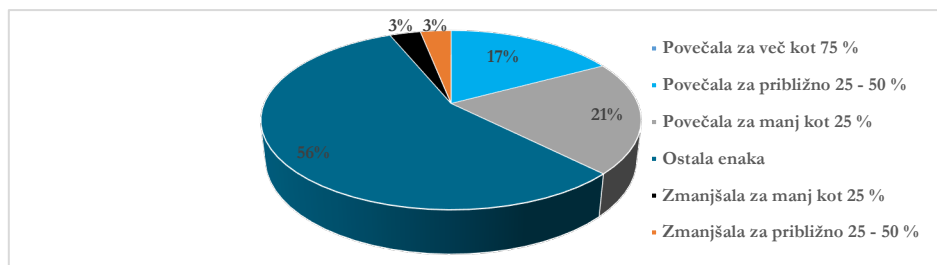
Slika 6: Spremembe v pridelavi lastnih živil zaradi pandemije

(Vir: lasten.)

Sodelujoče, ki so odgovorili, da so se med pandemijo začeli ukvarjati z lastno pridelavo, smo prosili, da nam zaupajo razlog za to odločitev in katera živila pridelujejo. Dobili smo sedem odgovorov:

- »Še bolj mi je postalo jasno, kako lahko bolje vplivam na svoje zdravje in svojo okolico. Pridelujem nekaj zelenjave (paradižnik in kumarice), svoj sok in rastlinsko mleko.«
- »Zaradi težnje po samooskrbi pridelujem zelenjavo na vrtu.«
- »Manj hodim v trgovine.«
- »Imam več časa, pridelujem zelenjavo in jagode.«
- »Razlog je selitev na podeželje ravno v času pandemije, poleg tega pa zaradi večje biotske vrednosti domačih živil. Pridelujem zelenjavo, nekaj sadja, delam domače marmelade in vložena živila.«
- »Razlog je nakup hiše, kjer imam sedaj vrt. Pridelujem lastno zelenjavo.«
- »Imam več časa, predvsem pa je razlog zdravje in pridelava ekoloških živil za ozimnico.«

Vse sodelujoče, ki so odgovorili, da so se s pridelovanjem lastnih živil ukvarjali pred pandemijo in jih še vedno pridelujejo, smo prosili, da nam zaupajo, ali se je njihova lastna pridelava povečala ali zmanjšala. Pri več kot polovici sodelujočih, ki se z lastno pridelavo ukvarja, je količina pridelave ostala enaka kot pred pandemijo. Pri 41 % sodelujočih pa se je količina pridelane hrane povečala (slika 7).

Slika 7: Spremembe v pridelavi zaradi pandemije

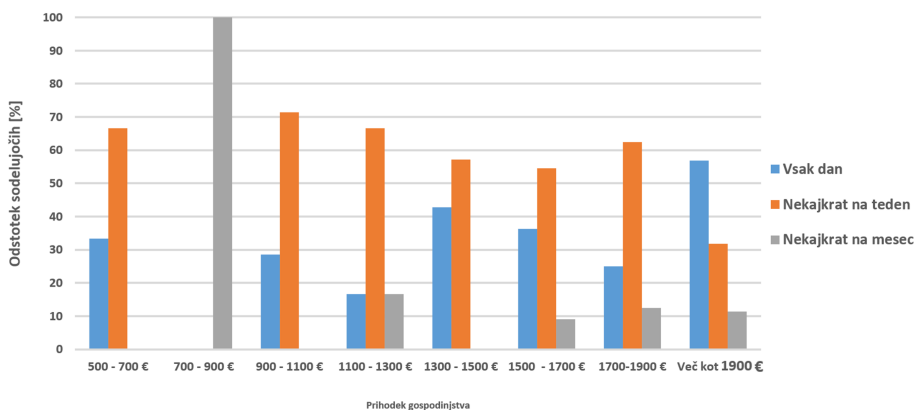
(Vir: lasten.)

6 Diskusija

V našo raziskavo smo zajeli 243 prebivalcev Republike Slovenije, ki so v celoti izpolnili pripravljene anketni vprašalnik o lokalno pridelanih živilih. V vzorcu, ki smo ga zajeli, prevladujejo predvsem ženske. Ženske se tudi navadno v večji meri odločajo za reševanje anketnih vprašalnikov. Približno 60 % vseh sodelujočih je starih med 25 in 45 let. V vzorcu prevladujejo zaposleni posamezniki, s čimer je povezan tudi neto dohodek gospodinjstev, kjer prevladujejo gospodinjstva, ki imajo mesečni dohodek nad 1.500 €. Glede na izobrazbeno strukturo sodelujočih v naši raziskavi lahko zaključimo, da tematike, povezane z lokalno pridelanih živilih v Sloveniji, bolj zanimajo višje izobražene posameznike. Enako so ugotovili tudi avtorji Colarič Jakše, Kavšek in Obolnar (2020) v svoji raziskavi, povezani z lokalno pridelano hrano.

Prebivalci Republike Slovenije vedo, kaj pomenijo lokalno pridelana živila, saj so vsi sodelujoči v naši raziskavi lokalno pridelana živila opredelili kot živila, ki so pridelana na območju Slovenije ali na še ožjem, regionalnem področju. Dobro poznavanje lokalnih živil potrjuje tudi raziskava avtorjev Colarič Jakše, Kavšek in Obolnar (2020), kjer je 96 % sodelujočih v njihovi raziskavi ravno tako opredelilo lokalno, kot tisto, kar je pridelano na območju Slovenije.

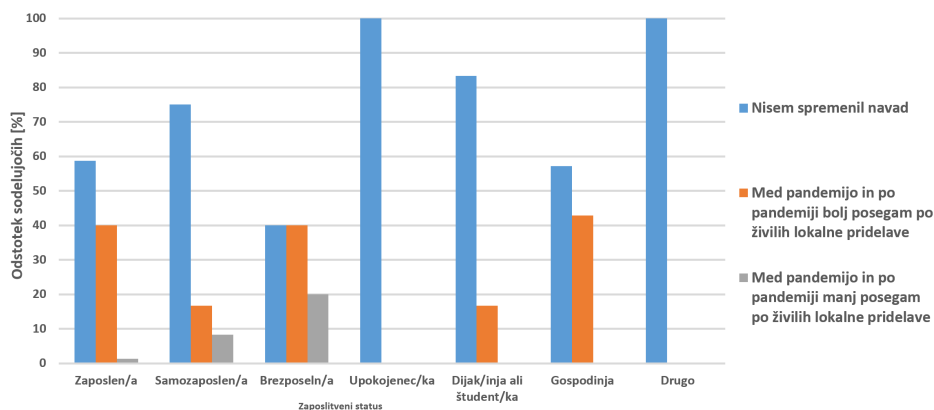
Predpostavili smo, da višina dohodka vpliva na odnos do lokalno pridelanih živil in do pogostosti uživanja le-teh. Slika 8 prikazuje pogostost uživanja lokalno pridelanih živil glede na prihodke gospodinjstva. Iz grafa ni možno zaznati trendov.

Slika 8: Vpliv dohodka v gospodinjstvu na pogostost uživanja lokalno pridelane hrane
(Vir: lasten.)

Tisti z najnižjimi dohodki uživajo lokalno pridelana živila nekajkrat na teden ali pa vsak dan. Med udeleženci, ki sodijo v skupino z najnižjimi dohodki je približno 67 % takšnih, ki nekatera živila pridelujejo sami. Med udeleženci, ki imajo mesečno 700 - 900 € dohodka v gospodinjstvu, lokalno pridelana živila vsi uživajo le nekajkrat na mesec. Analiza lastne pridelave v povezavi z neto dohodkom pa je pokazala, da v tej skupini nihče ne prideluje lastnih živil. Najvišji odstotek tistih, ki lokalna živila uživajo vsak dan je med udeleženci z najvišjimi prihodki, svoja živila v tej skupini prideluje 50 % udeležencev. Najvišji odstotek udeležencev, ki pridelujejo lastna živila je med udeleženci z dohodkom gospodinjstva med 1.300 € in 1.500 €, kjer vsi uživajo lokalno pridelana živila vsaj enkrat na teden ali pa vsak dan.

Slika 9 prikazuje vpliv zaposlitvenega statusa na spremenjene navade glede uživanja lokalno pridelanih živil. Tudi tukaj ne opazimo jasnih trendov. Pričakovano je, da tisti, ki niso zaposleni, v času pandemije, ko so cene živil narasle, manj posegajo po živilih lokalne pridelave.

Slika 9: Vpliv zaposlitve na spremembe glede navad z lokalnimi živili
(Vir: lasten.)

Kljub temu, da med brezposelnimi najdemo najvišji delež tistih, ki se v manjši meri odločajo za uživanje lokalno pridelanih živil, je med njimi tudi visok delež tistih, ki po tovrstnih živilih posegajo v večji meri kakor pred pandemijo. Razlog za to je v visokem odstotku brezposelnih, ki pridelujejo lastna živila. Takšnih je namreč 40 % vseh sodelujočih brezposelnih. 20 % jih je lastna živila pridelovalo že pred pandemijo, 20 % pa jih je s pridelavo pričelo med pandemijo. Manjši odstotek nižje potrošnje lokalno pridelanih živil je zaznati tudi med samozaposlenimi in zaposlenimi. Udeleženci, ki so upokojeni ali pa so kot zaposlitveni status navedli drugo, niso spremenili navad glede uživanja lokalno pridelanih živil, nihče med njimi pa v času pandemije ni začel z lastno pridelavo. Najvišji odstotek (14,3 %) udeležencev, ki so pričeli z lastno pridelavo je med dijaki oz. študenti, kjer vidimo tudi, da približno enak odstotek sodelujočih iz te skupine med pandemijo bolj posega po živilih lokalne pridelave.

Več kot polovica sodelujočih v naši raziskavi se je s pridelavo lastnih živil ukvarjala že pred začetkom pandemije in se s pridelavo ukvarja tudi sedaj. Približno 7 % sodelujočih pa se je z lastno pridelavo pričelo ukvarjati v času pandemije. Tabela 11 prikazuje pridelavo lastnih živil glede na zaposlitveni status sodelujočih. Največji delež tistih, ki pridelujejo lastna živila je med upokojenci – 88 % vseh sodelujočih upokojencev namreč prideluje vsaj nekaj lastnih živil, sledijo pa jim dijaki oz. študenti. Najmanjši delež tistih, ki sami pridelujejo živila je med brezposelnimi udeleženci raziskave.

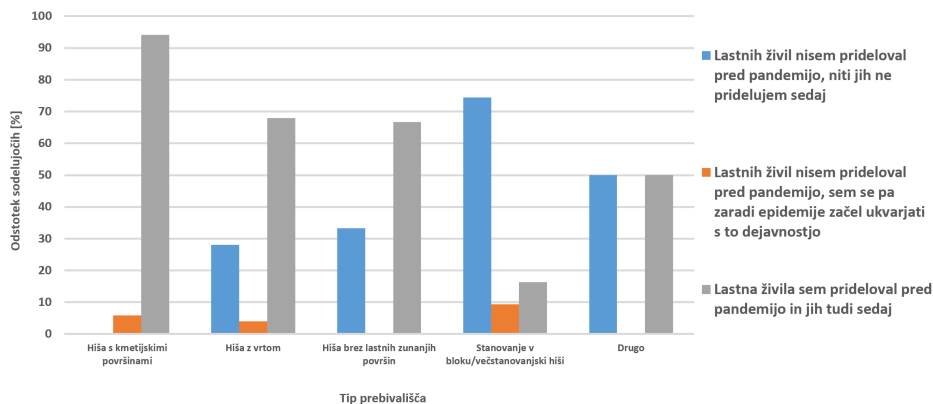
Tabela 11: Pridelava lastnih živil glede na zaposlitveni status

(Vir: lasten.)

	Lastnih živil ne pridelujem [%]	Lastna živila pridelujem [%]	Skupaj [%]
Zaposlen/a	48,68	51,32	100
Samozaposlen/a	33,33	66,67	100
Brezposeln/a	60	40	100
Upokojenec/ka	11,11	88,89	100
Dijak/inja ali študent/ka	14,29	85,71	100
Gospodinjec/gospodinja	28,57	71,43	100

Glede na našo raziskavo in visok delež (86 %) sodelujočih v raziskavi avtorjev Colarič Jakše, Kavšek in Obolnar (2020), lahko trdimo, da prebivalci Slovenije v veliki meri skrbijo za samooskrbo.

Preverili smo tudi kako vpliva tip prebivališča na spremembo glede pridelovanja lastnih živil (slika 10). Med sodelujočimi, ki živijo v hiši s kmetijskimi površinami ni nikogar, ki lastnih živil ne bi prideloval. Je pa med njimi približno 5 % takšnih, ki so s pridelavo pričeli šele med pandemijo. S pridelavo so med pandemijo pričeli tudi sodelujoči, ki živijo v hiši z vrtom in stanovanju v bloku/večstanovanjski hiši.

Slika 10: Vpliv tipa bivališča na spremembe glede pridelovanja lastnih živil

(Vir: lasten.)

7 Zaključek

Raziskava, ki smo jo izvedli meseca oktobra 2021, je potrdila predhodno izvedene raziskave drugih avtorjev, da so prebivalci Republike Slovenije pri nakupovanju živil pozorni na lokalno pridelana živila in da jih raje kupujejo kot tuje blagovne znamke (Rojšek, 2001; Zorko, 2018). Pandemija virusa COVID-19, ki je marca 2020 prizadela tudi Slovenijo, je med prebivalci še okrepila zaupanje v domača, lokalno pridelana živila (»Vpliv epidemije na prehranjevalne navade v drugem valu manjši« [Naša super hrana], 19. 2. 2021).

Z nakupom živil so tesno povezani tudi čuti. Lokalno pridelana živila potrošniki povezujejo z višjo kvaliteto, večjo svežino ter boljšim okusom (Golob, Burger, Tuškej Lovšin & Podnar, 2018), kar želijo ob nakupu tudi sami preveriti. Raziskava v Romuniji je pokazala, da navkljub spremembam zaradi pandemije, potrošniki želijo še vedno biti neposredno in čutno vključeni v postopek izbire in nakupa izdelkov (Buto et al., 2020). Torej da se želijo prehrambnih izdelkov pred odločitvijo nakupom dotakniti in s čuti preveriti njihove lastnosti. Podobno je pokazala tudi naša raziskava, kjer smo ugotovili, da skoraj nihče izmed sodelujočih živil ne naroča preko spleta.

Postavljeni tezi lahko na podlagi pregleda obstoječih raziskav in lastne raziskave potrdimo. Pandemija COVID-19 je vsekakor povečala zaupanje slovenskih potrošnikov v lokalno pridelana živila, ravno tako se je v času pandemije povečala pridelava lastnih živil.

V prihodnosti bi bilo raziskavo zanimivo ponoviti, saj se Slovenija sooča s podražitvijo hrane, ki so povezane s podražitvijo cen osnovnih materialov, transporta in embalaže (Lončar, 1. september 2021). Na ta način bi lahko preverili kako na potrošnjo lokalno pridelanih živil vplivajo rasti cen.

Literatura

- A. I., STA [Delo]. (3. marec 2021). *Leto dni od prve potrjene okužbe*. Najdeno 11. oktobra 2021 na spletnem naslovu: <https://www.delo.si/novice/slovenija/leto-dni-od-prve-potrjene-okuzbe-v-sloveniji/>
- Aloi, A. et al. (2020). Effects of the COVID-19 lockdown on urban mobility: empirical evidence from the city of Santander (Spain). *Sustainability*, 12(9), 3870. doi: 10.3390/su12093870
- Bakalis, S., Valdramidis, V. P., Argyropoulos, D., Ahrne, L., Chen, J., Cullen, P. J., Cummins, E., Datta, A. K., Emmanouilidis, C., Foster, T., Fryer, P. J., Gouseti, O., Hospido, A., Knoerzer, K.,

- LeBail, A., Marangoni, A. G., Rao, P., Schlüter, O. K., Taoukis, P., Xanthakis, E., ... Van Impe, J. (2020). Perspectives from CO+RE: How COVID-19 changed our food systems and food security paradigms. *Current research in food science*, 3, 166–172. doi: 10.1016/j.crfs.2020.05.003
- Béné, Christophe. (2020). Resilience of local food systems and links to food security – A review of some important concepts in the context of COVID-19 and other shocks. *Food Security*, 12, 805–822. doi: 10.1007/s12571-020-01076-1
- Brown, C. (2003). Consumers' preferences for locally produced food: A study in southeast Missouri. *American Journal of Alternative Agriculture*, 18, 213–223. doi: 10.1079/AJAA200353
- Butu, A., Brumă, I. S., Tanasă, L., Rodino, S., Vasiliu, C. D., Doboş, S. & Butu M. The Impact of COVID-19 Crisis upon the Consumer Buying Behavior of Fresh Vegetables Directly from Local Producers. Case Study: The Quarantined Area of Suceava County, Romania. *IJERPH*, 17(15), 5485. doi: 10.3390/ijerph17155485
- Colarič Jakše, L.-M., Kavšček, M. & Obolnar, S. (2020). Krepitev lokalnih prehranskih verig – potenciali zaupanja, izkušenj in doživetij. v: Liseč, A. (2020). *XIV. International Conference Logistics in agriculture 2020, Conference Proceedings*. Maribor: University of Maribor. doi: 10.18690/978-961-286-406-4
- Evropska komisija. (2012). *Europeans' attitudes towards food security, food quality and the countryside*. Najdeno 20. oktobra 2021 na spletnem naslovu: https://data.europa.eu/data/datasets/s1054_77_2_ebs389?locale=en
- Golob, U., Burger, A., Tuškej Lovšin, U. & Podnar, K. (2018). *Strateški načrt promocije kmetijskih in živilskih proizvodov 2019-2025*. Ljubljana: Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano.
- Harvey, C. A., Rakotobe, Z. L., Rao, N. S., Dave, R., Razafimahatratra, H., Rabarijohn, R. H., Rajafara, H., & MacKinnon, J. L. (2014). Extreme vulnerability of smallholder farmers to agri-cultural risks and climate change in Madagascar. *Philosophical Transactions of the Royal Society B*, 369, 20130089. doi: 10.1098/rstb.2013.0089
- Hinrichs, C. (2003). The practice and politics of food system localization. *Journal of Rural Studies*, 19, 33–45. doi: 10.1016/S0743-0167(02)00040-2
- Khan, F. & Prior, C. (2010). Evaluating the urban consumer with regard to sourcing local food: a Heart of England study. *International Journal of Consumer Studies*, 34, 161–168. doi: 10.1111/j.1470-6431.2009.00836.x
- Lal, R. Home gardening and urban agriculture for advancing food and nutritional security in response to the COVID-19 pandemic. *Food Secur.*, 12, 871–876 (2020). doi: 10.1007/s12571-020-01058-3
- Lokalna oskrba s hrano in vrtnarjenje* [NIJZ]. (18. junij 2020). Najdeno 20. oktobra 2021 na spletnem naslovu: <https://www.nijz.si/sl/lokalna-oskrba-s-hrano-in-vrtnarjenje>
- Lončar, A. (1. september 2021). *Jeseni prihaja nov val podražitev hrane: kaj se bo podražilo in za koliko?* Najdeno 22. oktobra 2021 na spletnem naslovu: <https://n1info.si/novice/gospodarstvo/jeseni-prihajajo-podrazitve-hrane/>
- Palau-Saumell, R., Matute, J., Derqui, B., & Meyer, J. H. (2021). The impact of the perceived risk of COVID-19 on consumers' attitude and behavior toward locally produced food. *British Food Journal*. doi: 10.1108/BFJ-04-2021-0380
- Risku-Norja, H., Hietala, R., Virtanen, H., Ketomäki, H. & Helenius, J.(2008). Localisation of primary food production in Finland: production potential and environmental impacts of food consumption patterns. *Agricultural Food and Science*, 17, 127–145. doi: 10.2137/145960608785328233
- Rojšek, I. (2001). A comparison of the purchasing and consumption behaviour of Slovenian and other Eastern European consumers. *International Marketing Review*, 18(5), 509–520. doi: 10.1108/EUM000000006043
- Sabates-Wheeler, R., Devereux, S., Mitchell, T., Tanner, T., Davics, M., & Leavy, J. (2008). *Rural disaster risk: poverty interface*. Brighton: Institute of Development Studies, University of Sussex.
- Selfa, T., & Qazi, J. (2005). Place, taste, face-to-face? Understanding producer-consumer networks in “local” food systems in Washington State. *Agriculture and Human Values*, 22, 451–464. doi: 10.1007/s10460-005-3401-0

- Sklakos, D., Kosma, I. S., Chasioti, E., Skendi, A., Papageorgiou, M. & Guiné, R. P. F. (2021). Consumers' Attitude and Perception toward Traditional Foods of Northwest Greece during the COVID-19 Pandemic. *Applied Sciences*, 11(9): 4080. doi: 10.3390/app11094080
- Van der Ploeg, J. D. From biomedical to politicoeconomic crisis: The food system in times of Covid-19. *The Journal of Peasant Studies*, 47, 944–972. doi: 10.1080/03066150.2020.1794843
- Vpliv epidemije na prehranjevalne navade v drugem valu manjši [Naša super hrana]. (19. 2. 2021). Najdeno 5. Oktobra 2021 na spletnem naslovu: <https://www.nasasuperhrana.si/clanek/vpliv-epidemije-na-prehranjevalne-navade-v-drugem-valu-manjsi/>
- Vrtičkanje v času krize [Naša super hrana]. (b.d.). Najdeno 5. Oktobra 2021 na spletnem naslovu: <https://www.nasasuperhrana.si/clanek/vrtickanje-v-casu-krize/>
- The Nielsen Company (ZDA), LLC. (2020). *NielsenIQ investigation: 'Pandemic pantries' pressure supply chain amid COVID-19 fears*. Najdeno 5. Oktobra 2021 na spletnem naslovu: <https://nielseniq.com/global/en/insights/analysis/2020/nielseniq-investigation-pandemic-pantries-pressure-supply-chain-amid-covid-19-fears/>
- Zakon o kmetijstvu. *Uradni list RS*, št. 45/08, 57/12, 90/12 – ZdZP VH VVR, 26/14, 32/15, 27/17, 22/18, 86/21 – odl. US in 123/21.
- Zhu, N. et al. (2020). A novel coronavirus from patients with pneumonia in China, 2019. *New England journal of medicine*. doi: 10.1056/NEJMoa2001017

*Priloga 1***Anketni vprašalnik**

Spoštovani, na Fakulteti za logistiko izvajamo anketo, povezano s spremembami v potrošnji lokalno pridelane hrane zaradi pandemije COVID-19. Prosili bi vas, če si vzamete približno 8 minut ter rešite kratko anketo. Veselimo se vaših odzivov. Vaše mnenje zelo cenimo.

1. Kaj za vas pomeni izraz lokalno pridelana živila?
 - a) Živila iz sosednjih držav (Italija, Avstrija, Madžarska, Hrvaška)
 - b) Živila iz Slovenije
 - c) Živila, pridelana v regiji v kateri živim
 - d) Drugo (zapišite kaj za vas pomenijo lokalno pridelana živila): _____

2. Katera trditev vas najbolj opiše?
 - a) Želim uživati izključno lokalno pridelana živila
 - b) Želim uživati vsaj nekaj lokalno pridelanih živil
 - c) Ne vidim potrebe ali koristi od uživanja lokalno pridelanih živil, vendar jih kljub temu ob priložnosti uporabljam
 - d) Ne vidim potrebe ali koristi od uživanja lokalno pridelanih živil in jih nikoli ne uporabljam

3. Kako pogosto uživate lokalno pridelana živila?
 - a) Vsak dan
 - b) Nekajkrat na teden
 - c) Nekajkrat na mesec
 - d) Nikoli

4. Kateri so tisti dejavniki, ki vas prepričajo v uživanje lokalno pridelanih živil?
(Možnih več odgovorov)
- a) Višja biološka vrednost
 - b) Višja hranilna vrednost (več vitaminov in mineralov)
 - c) Bogatejši okus
 - d) Svežina
 - e) Brez konzervansov, aditivov in kemičnih obdelav
 - f) Tradicionalnost okusov
 - g) Podpora lokalnih pridelovalcev in krepitev samooskrbe
 - h) Zmanjšanje ogljičnega odtisa zaradi kratkih transportnih poti
 - i) Drugo: _____
5. Ali je pandemija COVID-19 spremenila vaše navade glede oskrbovanja z živili lokalne pridelave?
- a) Nisem spremenil navad
 - b) Med pandemijo in po pandemiji bolj posegam po živilih lokalne pridelave
 - c) Med pandemijo in po pandemiji manj posegam po živilih lokalne pridelave

8. Ste zaradi pandemije COVID-19 pričeli/opustili lastno pridelavo živil?
- a) Lastnih živil nisem prideloval pred pandemijo, niti jih ne pridelujem sedaj
 - b) Lastnih živil nisem prideloval pred pandemijo, sem se pa zaradi epidemije začel ukvarjati s to dejavnostjo
 - c) Lastna živila sem prideloval pred pandemijo in jih tudi sedaj
 - d) Pridelavo lastnih živil sem v času pandemije opustil
9. Prosimo zaupajte nam razlog, zakaj ste začeli pridelovati svoja živila med pandemijo in katero skupino živil pridelujete.
-

10. Se je količina živil, ki ste jih pridelali v času pandemije povečala ali zmanjšala?

- a) Povečala za več kot 75 %
- b) Povečala za približno 25 - 50 %
- c) Povečala za manj kot 25 %
- d) Ostala enaka
- e) Zmanjšala za manj kot 25 %
- f) Zmanjšala za približno 25 - 50 %
- g) Zmanjšala za več kot 75 %

11. Prosimo zaupajte nam razlog, zakaj ste opustili pridelavo lastnih živil med pandemijo in katero skupino živil ste opustili.

12. Na katere pridelovalce in predelovalce (konkretne "blagovne znamke") se najprej spomnite, ko pomislite na lokalno pridelano hrano?

13. Prosimo, zaupajte nam, zakaj je uživanje lokalno pridelanih živil za vas nepomembno.

- a) Lokalno pridelana živila nimajo boljšega vpliva na moje zdravje
- b) Lokalno pridelana živila so dražja od uvoženih živil
- c) Lokalno pridelana živila mi niso dostopna (živim predaleč od kmetij/tržnic)
- d) Drugo (prosimo navedite razlog): _____

Najlepša hvala za vaše odgovore. Prišli ste do konca vsebinskega dela anketnega vprašalnika. Prosili bi vas le še za nekaj vaših demografskih podatkov.

14. Spol:

- a) Ženska
- b) Moški

15. Prosimo, zaupajte nam vašo starost: _____

16. Kakšna je vaša najvišja dokončana izobrazba?

- a) Nedokončana osnovna šola
- b) Dokončana osnovna šola
- c) Poklicna šola
- d) Srednja šola
- e) Višješolska izobrazba
- f) Visokošolska izobrazba
- g) Univerzitetna izobrazba
- h) Magisterij
- i) Doktorat

17. Kakšen je vaš trenutni zaposlitveni status?

- a) Zaposlen/a
- b) Samozaposlen/a
- c) Brezposeln/a
- d) Upokojenec/ka

- e) Dijak/inja ali študent/ka
- f) Gospodinja
- g) Kmetovalec
- h) Nezmožen/a za delo zaradi bolezni/invalidnosti
- i) Drug status (prosimo navedite): _____

18. Koliko članov šteje vaše gospodinjstvo?

- a) 1 član
- b) 2 člana
- c) 3 člani
- d) 4 člani
- e) Več kot 4 člani (prosimo, vpišite št. članov): _____

19. V kakšnem tipu naselja živite?

- a) Hiša na samem, zaselek ali manjša vada z do 500 prebivalci
- b) Vas, kraj, trg z 500 - 2.000 prebivalci
- c) 2.000-10.000 prebivalcev
- d) Več kot 10.000 prebivalcev
- e) Maribor
- f) Ljubljana

20. V kateri regiji prebivate?

- a) Pomurska regija
- b) Podravska regija
- c) Koroška regija
- d) Savinjska regija
- e) Zasavska regija
- f) Spodnjeosavska regija
- g) Jugovzhodna regija
- h) Osrednjeslovenska regija
- i) Gorenjska regija
- j) Notranjsko - kraška regija
- k) Goriška regija

l) Obalno - kraška regija

21. Kje živite?

- a) Hiša z kmetijskimi površinami
- b) Hiša z vrtom
- c) Hiša brez lastnih zunanjih površin
- d) Stanovanje v bloku/večstanovanjski hiši
- e) Drugo (prosimo zapišite): _____

22. Nam prosimo zaupate kolikšen znesek približno porabite za hrano?

23. Bi nam prosimo zaupali kolikšen približno je mesečni neto dohodek vašega gospodinjstva, to je dohodek vseh članov gospodinjstva skupaj (v evrih)

- a) do 500 evrov
- b) 500 - 700 evrov
- c) 700 - 900 evrov
- d) 900 - 1.100 evrov
- e) 1.100 - 1.300 evrov
- f) 1.300 - 1.500 evrov
- g) 1.500 - 1.700 evrov
- h) 1.700 - 1.900 evrov
- i) Več kot 1.900 evrov
- j) Ne vem
- k) Ne želim odgovoriti

Odgovorili ste na vsa vprašanja v tej anketi. Hvala za sodelovanje.

Analiza vprašanja: Kako se oskrbujete s posameznimi skupinami živil v zadnje pol leta? Če se pri določeni skupini živil poslužujete različnih načinov za oskrbo, izberite najpogostejšega.

	Hipermarketi, marketi in manjše trgovine (domače znamke)	Spletni nakup (večji trgovci)	Spletni nakup (Zeleni zabojček)	Trgovine z lokalno ponudbo	Tržnice	Bližnje kmetije	Pridelam sam/a	Dobim od sorodnikov/znancev, ki jo pridelajo sami	Hipermarketi, marketi in manjše trgovine (uvožene znamke)	Skupaj
Zelenjava	20 16 %	0 0 %	0 0 %	3 2 %	23 19 %	11 9 %	40 32 %	23 19 %	4 3 %	124 100 %
Sadje	42 34 %	0 0 %	2 2 %	7 6 %	19 15 %	13 10 %	16 13 %	16 13 %	9 7 %	124 100 %
Meso	31 27 %	0 0 %	0 0 %	11 9 %	4 3 %	36 31 %	7 6 %	24 21 %	3 3 %	116 100 %
Ribe	50 43 %	1 1 %	0 0 %	8 7 %	25 23 %	3 3 %	0 0 %	2 2 %	22 20 %	111 100 %
Kruh	51 41 %	0 0 %	1 1 %	18 15 %	4 3 %	0 0 %	39 32 %	5 4 %	4 4 %	123 100 %
Testenine	67 54 %	1 1 %	0 0 %	15 12 %	1 1 %	5 4 %	10 8 %	0 0 %	24 20 %	123 100 %
Mleko	74 64 %	1 1 %	0 0 %	4 3 %	4 3 %	22 19 %	2 2 %	2 2 %	7 6 %	116 100 %
Jogurti	74 64 %	1 1 %	0 0 %	9 8 %	5 4 %	14 12 %	1 1 %	0 0 %	11 10 %	115 100 %
Siri	61 54 %	1 1 %	0 0 %	10 9 %	9 8 %	17 15 %	1 1 %	0 0 %	15 13 %	114 100 %
Moka, žita	59 48 %	0 0 %	2 2 %	22 18 %	5 4 %	19 16 %	1 1 %	5 4 %	9 7 %	112 100 %
Med	11 9 %	0 0 %	1 1 %	8 7 %	16 13 %	36 30 %	2 2 %	46 38 %	0 0 %	120 100 %

	Hipermarketi, marketi in manjše trgovine (domače znamke)	Spletni nakup (večji trgovci)	Spletni nakup (Zeleni zabojček)	Trgovine z lokalno ponudbo	Tržnice	Bližnje kmetije	Pridelam sam/a	Dobim od sorodnikov/znancev, ki jo pridelajo sami	Hipermarketi, marketi in manjše trgovine (uvožene znamke)	Skupaj
Marmelade	23 19 %	0 0 %	0 0 %	3 2 %	2 2 %	2 2 %	52 43 %	35 29 %	4 3 %	121 100 %
Sokovi	38 33 %	0 0 %	0 0 %	8 7 %	1 1 %	1 1 %	34 30 %	20 17 %	13 11 %	115 100 %
Čaji	39 33 %	0 0 %	1 1 %	9 8 %	2 2 %	5 4 %	39 33 %	11 9 %	14 12 %	120 100 %
Vina	39 36 %	0 0 %	1 1 %	9 8 %	0 0 %	13 12 %	14 13 %	25 23 %	7 6 %	108 100 %
Žganje	20 19 %	0 0 %	0 0 %	3 3 %	2 2 %	17 16 %	18 17 %	34 32 %	12 11 %	106 100 %
Pivo	77 70 %	0 0 %	1 1 %	12 11 %	0 0 %	0 0 %	0 0 %	0 0 %	20 18 %	110 100 %
Jajca	12 13 %	0 0 %	0 0 %	1 1 %	7 7 %	44 46 %	13 14 %	17 18 %	1 1 %	95 100 %
Drugo:	10 56 %	0 0 %	0 0 %	2 11 %	0 0 %	1 6 %	0 0 %	0 0 %	5 28 %	18 100 %

Analiza vprašanja: Kako ste se oskrbeli s posameznimi skupinami živil pred pandemijo COVID-19? Če se pri določeni skupini živil poslužujete različnih načinov za oskrbo, izberite najpogostejšega.

	Hipermarketi, marketi in manjše trgovine (domače znamke)	Spletni nakup (večji trgovci)	Spletni nakup (Zeleni zabojček)	Trgovine z lokalno ponudbo	Tržnice	Bližnje kmetije	Pridelam sam/a	Dobim od sorodnikov/znancev, ki jo pridelajo sami	Hipermarketi, marketi in manjše trgovine (uvožene znamke)	Skupaj
Zelenjava	20 45 %	0 0 %	0 0 %	4 9 %	3 7 %	1 2 %	5 11 %	6 14 %	5 11 %	44 100 %
Sadje	22 51 %	0 0 %	0 0 %	2 5 %	4 9 %	2 5 %	1 2 %	6 14 %	6 14 %	43 100 %
Meso	21 53 %	1 3 %	0 0 %	0 0 %	0 0 %	7 18 %	1 3 %	5 13 %	5 13 %	40 100 %
Ribe	21 54 %	1 3 %	0 0 %	4 10 %	4 10 %	1 3 %	0 0 %	0 0 %	8 21 %	39 100 %
Kruh	28 67 %	0 0 %	0 0 %	4 10 %	0 0 %	0 0 %	7 17 %	1 2 %	2 5 %	42 100 %
Testenine	26 62 %	1 2 %	0 0 %	3 7 %	0 0 %	0 0 %	2 5 %	0 0 %	10 24 %	42 100 %
Mleko	27 66 %	2 5 %	0 0 %	2 5 %	0 0 %	4 10 %	1 2 %	0 0 %	5 12 %	41 100 %
Jogurti	30 73 %	1 2 %	0 0 %	3 7 %	0 0 %	1 2 %	0 0 %	0 0 %	6 15 %	41 100 %
Siri	27 66 %	1 2 %	0 0 %	5 12 %	0 0 %	1 2 %	0 0 %	0 0 %	7 17 %	41 100 %
Moka, žita	25 58 %	0 0 %	0 0 %	5 12 %	0 0 %	4 9 %	0 0 %	2 5 %	7 16 %	43 100 %
Med	14 33 %	0 0 %	0 0 %	2 5 %	0 0 %	6 14 %	1 2 %	19 44 %	1 2 %	43 100 %

